

ת"פ 49284/03/13 - מדינת ישראל נגד יפעת פרידמן, דב פרידמן

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ת"פ 49284-03-13 מדינת ישראל נ' פרידמן ואח'
בפני כבוד השופטת דגית ויסמן

בעניין: מדינת ישראל

המאשימה

נגד

1. יפעת פרידמן
2. דב פרידמן

הנאשמים

הכרעת דין

1. כנגד הנאשמים הוגש כתב אישום בגין העסקת עובדת זרה במשק ביתם ללא היתר כדין בניגוד להוראת סעיפים 2(א)-(1)-(2) לחוק עובדים זרים, התשנ"א - 1991 (להלן - חוק עובדים זרים).

2. רקע עובדתי

א. הנאשמים (להלן ובהתאמה - הנאשמת והנאשם) הם בני זוג, אשר במועדים הרלוונטיים לאישום החזיקו בנכס ברחוב חזן 29 פינת דבורה הנביאה 36 בתל אביב.

ב. ביום 20.11.11 נערכה ביקורת של פקחי רשות האוכלוסין וההגירה (יחידת עוז) סמוך לביתם של הנאשמים. במקום נצפתה עובדת זרה נתינת פיליפינים בשם BRILLO MJYRA (להלן - העובדת). על פי דו"ח פעולה שערך אסף חיון מיחידת עוז, העובדת נצפתה עת רוקנה פח אשפה (דו"ח הפעולה סומן ת/3).

ג. העובדת הגיעה לישראל בשנת 2006 והחזיקה באשרת עבודה לסיעוד (ב/1, אשרה אחרונה על שם ארביב יוסף), בתוקף עד ליום 30.4.12 (ר' תעודת עובד ציבור שהנפיק אברהם וקנין ראש ענף ביחידת האכיפה למעסיקים ברשות האוכלוסין וההגירה - ת/1; דו"ח רשימת עובדים ת/2).

ד. על פי המתואר בדו"ח הפעולה ובתיאור מקרה (ת/4) וכן ומטופס הודעה על ביטול רשיון ישיבה (נ/1), עולה כי לאחר שהמפקחים הזדהו בפני העובדת, היא נכנסה לבית הנאשמים וסירבה לפתוח את הדלת. בהמשך ולאחר שהגיע סב המשפחה, מר זאב פרידמן, הוא הכניס את המפקחים אל הבית, נלקחו פרטי העובדת ולאחר שהתברר כי המעסיק על שמו נרשמה אשרת העבודה שלה

נפטר, היא נלקחה למשמורת ואשרת השהיה שלה בוטלה. זמן קצר לאחר מכן, העובדת הורחקה מישראל.

ה. במועד הביקורת, כל אחד מהנאשמים נחקר על יד המפקח, מר ציון טובי (ת/5 חקירת הנאשם; ת/6 חקירת הנאשמת).

ו. מהראיות עולה שהעובדת עבדה כארבעה חודשים בבית הנאשמים, מאמצע חודש יולי 2011, ולנה במקום חמישה ימים בשבוע במרתף הבית (חקירת הנאשם ת/5, בשורות 20-21). הנאשמים הסדירו לעובדת ביטוח רפואי (ת/7) על שם הנאשמת מיום 14.7.11 ועד ליום 9.3.12.

3. השתלשלות דיונית

א. מטעם המאשימה העידו עובדי רשות האוכלוסין וההגירה אשר ביצעו את הביקורת - מר אסף חיון וכן המפקחים יהודה עמיאל וציון טובי. מטעם הנאשמים נשמעה עדותם שלהם.

ב. לאחר שהסתיימה מסכת הבאת הראיות, הנאשמים ביקשו להציג ראיות חדשות - שני צילומים של אשרות עבודה של העובדת אשר נמצאו בביתם (החלטה מיום 7.2.17). הצילומים התקבלו, הוגשו לתיק (נ/3-4) וקוימה ישיבת הוכחות נוספת בה התאפשר למאשימה להשלים את חקירתו הנגדית של הנאשם, לאור הראיות החדשות שהוצגו.

4. לטענת המאשימה, יש להרשיע את הנאשמים בעבירות המיוחסות להם, מאחר שמהראיות עולה שהתקיימו הן היסוד העובדתי והן היסוד הנפשי של העבירות. הוכח שהנאשמים העסיקו את העובדת במשותף בעבודות משק ביתם, מבלי שהחזיקו היתר העסקה כדן. משהנאשמים היו מודעים לכך שהעובדת הועסקה שלא כדן ולכל הפחות ברמה של "עצימת עיניים", יש להרשיעם בעבירות נשוא כתב האישום.

5. לטענת הנאשמים, העסקתה של העובדת היתה על רקע אירוע לבבי חמור שהנאשם לקה בו (תיעוד רפואי סומן ת/8). הנאשמים טענו שאין להרשיעם, כיוון שהנאשם בדק את אשרת העבודה של העובדת ובדרכונה נרשם שהיא רשאית לעבוד בישראל. על כן הנאשם סבר שאין כל פסול בהעסקתה, קיבל אותה לעבודה והוא לבדו שימש כמעסיקה.

לגבי הנאשמת נטען שלא היתה מעורבת בהעסקתה של העובדת וכי חלוקת הסמכויות בין שני בני הזוג היא כזו שאין לראות בה כמעסיקה של העובדת.

דין והכרעה

6. אין חולק שהעובדת הועסקה בבית הנאשמים, החל מיום 14.7.11 ועד למועד עריכת הביקורת ביום 20.11.11.

מעדותו של הנאשם עולה שהעובדת סייעה בטיפול ובארגון הבית וכן סייעה בטיפול בילדיהם של הנאשמים (עמוד 5 לפרוטוקול, שורות 15-23):

"באותה תקופה התחלנו לחפש מישהי, כי אני לא עבדתי ואשתי היתה צריכה לצאת לעבודה לאחר סטאז' וחשבנו שאני אשאר לבד וכדאי שמישהו יהיה איתי בבית אם אצטרך עזרה, לתפקד, בארגון הבית. היא חזרה מאוחר בסביבות שש שבע, הילדים חזרו בצהרים

ואני לא יכולתי לתפקד באופן מלא, הייתי מאוד חלש הייתי במצב טראומטי. חפשנו מישהי שתעזור לי ולתפקוד של הבית"

ר' גם בחקירת הנאשם ת/5 בעמוד 2 שורות 41-43:

"לקחנו את העוזרת לעזרה מכיוון שאני לאחר אירוע דום לב והתקף לב והייתי צריך עזרה בבית עם הילדים"

מהראיות עולה כי למרות שהנאשם שהה בביתו לאחר שלקה בלבו, הוא לא היה במצב סיעודי (ר' בעדות הנאשמת, בעמוד 2 לפרוטוקול מיום 20.7.16, שורות 28-29). כלומר, העזרה שהעובדת הושיטה לא היתה טיפול סיעודי בנאשם, אלא עבודת משק בית וטיפול בילדים. הגם שגם באלה יש לסייע להורה השוהה בביתו, בעת שהוא מבריא לאחר אירוע לבבי, ברי שמדובר בעבודות משק בית ולא בסייעות.

הנה כי כן, מדובר בעובדת זרה שהועסקה בביתם של הנאשמים בעבודות משק הבית ובטיפול בילדים.

7. כאמור, לעובדת לא היה היתר לעבוד אצל הנאשמים שכן החזיקה בידיה אשרת עבודה בתחום הסיעוד אצל המעסיק ארביב יוסף, שנפטר כ-6 חודשים עובר למועד עריכת הביקורת (נ/1- טופס ביטול אשרה). כפי שהעיד הנאשם, לעובדת לא היה היתר לעבוד עבורו, אלא שלדבריו הוא לא היה מודע לכך שהיה עליו לקבל היתר להעסקתה (עמוד 9 לפרוטוקול מיום 20.7.16, שורות 22-29; ההדגשה הוספה - ד.ו.):

"נכון שהעו"ז הנזכרת בכ"א הועסקה אצלנו כ-4 חודשים, לא יותר. מאשר שהיא פיליפינית. נכון שלא היה היתר. אני לא יודע שצריך להיות היתר. העסקתי אותה לעזור לי ובין היתר היא עזרה לי בבית, כי זה מה שאני צריך. הייתי חייב עזרה בבית"

לא למותר לציין כי היתר עבודה הוא היתר הניתן לעובד ביחס לעבודה אצל מעסיק מסוים בתחום עבודה מסויים (ע"פ (ארצי) 14758-12-14 **מדינת ישראל נ' ברקוביץ**, 1.1.17 (להלן: **עניין ברקוביץ**)). בנסיבות אלה, כאשר אין חולק שלא היה לנאשמים היתר להעסקתה של העובדת, המסקנה היא שהעובדת הועסקה שלא כדין. אוסיף כי ידוע שהמדינה אינה מנפקת היתרים להעסקת עובדים זרים בעבודות משק הבית.

מיהו המעסיק?

8. כאמור לעיל, העובדת הועסקה בביתם של הנאשמים. בהתאם לסעיף 4 א' לחוק עובדים זרים, חזקה כי היא הועסקה על ידי שניהם.

לטענת הנאשמים, הנאשם לבדו הוא שהעסיק את העובדת והחזקה הקבועה בחוק נסתרה. הנאשמים הפנו לכך שהנאשם הוא שקלט את העובדת לעבודה ושילם את שכרה (עדות הנאשמת עמוד 2 לפרוטוקול מיום 20.7.16, שורה 12). כמו כן, הנאשם הוא שנתן לעובדת הוראות, כיוון שהוא שהה בבית ברוב שעות היום, בעוד שהנאשמת הגיעה לבית בשעות הערב המאוחרות (עדות הנאשמת בעמוד 1 לפרוטוקול מיום 20.7.16 שורות 24-27, עמוד 2 שורות 11-12).

9. בחקירתו הראשונית טען הנאשם: "שנינו היינו ביחד בגיוס העו"ז" (ת/5- עמוד 2 שורה 31). כמו כן,

הנאשמת אישרה שהיא נכחה במעמד קבלת העובדת לעבודה, אלא שלטענתה היא לא לקחה חלק פעיל בשיחה ובהחלטה על גיוס העובדת ("אכן נכחתי בבית לא הייתי פעילה בשיחה. העזרה היתה מיועדת לסייע לדובי בעלי בעקבות ארוע הלב ולא לקחתי חלק בהחלטה" - ת/6 שורות 5-7).

עם זאת, ברי שהנאשמת היתה שותפה להחלטה אם להעסיק עובדת ואת מי, ובמילותיה של הנאשמת: "אני נכחתי כדי לראות שזה מתאים לי שזו מישהי שתסתובב לי בבית" (עמוד 1 לפרוטוקול מיום 20.7.16 שורה 33 עמוד 2 שורה 1). ר' גם עדות הנאשם בעמוד 5 לפרוטוקול מיום 20.7.16 בשורות 32-33, ההדגשה הוספה - ד.ו.):

"בסוף הפגישה גם אישתי הצטרפה, קראתי לה שתראה אותה והחלטנו, החלטתי להעסיק אותה"

כלומר, גם אם הנאשמת לא לקחה חלק פעיל בגיוס העובדת, היא נכחה במעמד קבלתה לעבודה, על מנת לבחון את מידת התאמתה לתפקיד, במיוחד לאור העובדה שהעובדת שהתה בביתם של הנאשמים במהלך רוב השבוע.

כמו כן, גם אם הנאשם שהה בבית ברוב שעות היום, וכפועל יוצא הוא שהטיל מטלות נדרשות על העובדת ופיקח על עבודתה (ת/6 - חקירת הנאשמת בשורות 22-24), אין חולק כי הנאשמת נהנתה מפירות עבודתה של העובדת שעבדה בביתה, טיפלה בביתה ובילדיה.

נוסף על כך, הנאשמת היא זו אשר הסדירה את הביטוח הרפואי לעובדת ועל גבי הפוליסה היא נרשמה כמעסיקה (ת/7). הנאשמת ציינה כי מדובר באחד מתחומי אחריותה, ובלשונה: "אלה הדברים שאני מתעסקת בבית, תשלומים והכל" (עמוד 2 לפרוטוקול מיום 20.7.16 שורות 32-33, עמוד 3 שורה 1-4).

10. כאשר מדובר בהעסקה במשק בית, אך טבעי שאחד מבני הזוג יהיה מעורב יותר מאשר בן זוגו. על כן, העובדה שהנאשם הוא שהתנהל בחיי היום היום מול העובדת ולא הנאשמת עצמה, אשר שהתה ברוב שעות היום בעבודה, אינה פוטרת אותה מאחריות ואין בה כדי ללמד שלא היתה מעסיקתה.

עניין זה נלמד מעצם העובדה ששירותי משק הבית ניתנו במקום מגוריה של הנאשמת. בנוסף, הנאשמת ידעה על העסקתה של העובדת הזרה, הכירה אותה, היתה מודעת לכך שיש לה חדר בביתה ובו היא לנה, חמישה ימים בשבוע.

בנוסף, משנקבע כי העובדת סיפקה שירותים בתחום משק הבית ולא נתנה טיפול סיעודי לנאשם, אזי למעשה, שני הנאשמים נהנו מפירות עבודתה של העובדת ואין סיבה לאבחנה מלאכותית בין כל אחד מבני הזוג.

בהקשר זה ובתשובה לטיעון לפיו בין הנאשמים היתה "חלוקת סמכויות" בנושא ניהול משק הבית המשותף - כבר נפסק כי חיי משפחה במשק בית משותף אינם דומים לניהול מפעל יצרני ואין זה מתפקידו של בית הדין להידרש להסדרים הזוגיים בין בני הזוג, בכל הנוגע למטלות הקשורות לניהול משק הבית המשותף (ר' עניין ברקוביץ שהוזכר לעיל, הע"ז (ת"א) 58886-07-13 מדינת ישראל - נמרודי, 2.1.17 והפסיקה המוזכרת שם).

לסיכום - לא נסתרה החזקה לפיה שני בני הזוג שהתגוררו הנכס היו מעסיקיה של העובדת ונהנו מפירות עמלה.

11. על פי הפסיקה, היסוד הנפשי הנדרש בעבירות נשוא כתב האישום הוא מסוג "מודעות" וזו מתקיימת גם במצב של "עצימת עיניים" (ע"פ (ארצ'י) 22/06 **מדינת ישראל נ' רוזן**, 28.3.07, להלן - עניין רוזן ור' גם בע"פ (ארצ'י) 33098-09-12 **א.פ.י. שירותי כח אדם בענף הבניין (2005) בע"מ נ' מדינת ישראל**, 11.8.14 ועניין ברקוביץ שהוזכר לעיל).

המודעות הנדרשת היא מודעות סובייקטיבית של הנאשם. לגבי עצימת עיניים אין מדובר בהימנעות מכוונת מבירור החשד אלא "ד'י בחשד ממשי (או בלשונו של פרופ' פלר 'חשד מעשי-רציונלי'...) " (ע"פ 5938/01 **אזולאי נ' מדינת ישראל**, פ"ד נה(3) 873, 896 (2001); ע"פ 5529/12 **אוהב ציון נ' מדינת ישראל**, 9.11.14).

12. הנאשם העיד שבדק אם העובדת היא חוקית ולאחר שעיין באשרת העבודה שהציגה, הוא מצא שהיא רשאית לעבוד בישראל. הנאשמת העידה שהיא לא טיפלה בהעסקת העובדת ונסמכה על דבריו של בעלה, לפיהם העובדת היא חוקית וכי הוא בדק את מסמכיה. הנאשמים הוסיפו כי בהתאם לאשרה שעמדה בתוקף עד לחודש אפריל 2012, הם ביטחו את העובדת בביטוח רפואי עד לחודש מרץ 2012 (עדות הנאשמת בעמוד 2 לפרוטוקול מיום 20.7.16 בשורות 3-20, עדות הנאשם בעמוד 11 שורות 10-25).

13. בעניין רוזן שנזכר לעיל, נקבעו הדברים הבאים, ביחס למעסיק שבדק את מסמכי העובד, אך לא היה ער לכך שרישיון העבודה שהוצג בפניו הוא מסויג (היינו כפוף לכך שהעובד מועסק על ידי מעביד ספציפי; ההדגשה הוספה - ד.ו.):

"... בידי המעסיק הפוטנציאלי לצאת ידי חובת בירור החשד, בכך שידרוש מן העובד הזר להציג מסמכים מזוהים, לרבות רישיון עבודה בישראל, ובכך שיבדוק באופן מדוקדק את פרטי המידע במסמכים אלה. במיוחד כן, כאשר מדובר בהתקשרות מזדמנת או ארעית. דרישת תעודת זהות ורישיון עבודה ובדיקת המידע שבהם, באה בגדר המאמץ הסביר והראוי אותו חייב למלא מי שחפץ להעסיק עובד זר. דרישה להצגת המסמכים ובדיקת פרטיהם, כאמור, אף עולה בקנה אחד עם האחריות המוטלת על המעסיק הפוטנציאלי שלא להעסיק עובד זר בניגוד לחוק.

במסגרת חובת הבירור, וטרם ההתקשרות, על המעסיק הפוטנציאלי לעיין היטב במסמכים שמציג לו העובד הזר, ולבדוק אם פרטי רישיון העבודה תואמים את פרטי הזהויה של העובד; אם רישיון העבודה הוא כללי או שמא ניתן לעבודה אצל מעסיק ששמו נקוב ברישיון."

14. לטענת הנאשם, לפני שהעובדת החלה לעבוד, היא הציגה בפניו שתי אשרות (ת/3 ות/4). על אחת מהן, שהיתה בתוקף על יום 28.5.11 (היינו, לא היתה בתוקף במועד קבלת העובדת לעבודה, בחודש יולי 2011), נרשמו מימין המילים "רשאי לעבוד" ומשמאל התנוססה חותמת אשר הסתירה את הכיתוב "סיעודי". באשרה שניה, שהיתה בתוקף עד יום 30.4.12, היינו גם במועד תחילת עבודתה של העובדת, נרשם במפורש תחום עיסוקה של העובדת "סיעודי". אלא שלטענת הנאשם, מדובר בכיתוב קטן שהודפס בשולי האשרה והוא סבר שהוא רשאי להעסיק את העובדת (עדות הנאשם בעמוד 11 שורות 17-28, עמוד 12 שורה 8, ובשורות 25-33).

גם אם הכיתוב "סיעודי" נרשם בכתב קטן יחסית ובשולי האשרה, עצם ציון תחום העיסוק הספציפי היה

בו כדי "להדליק נורת אזהרה" לנאשם.

הדברים מקבלים משנה תוקף בשים לב לכך שהנאשם לא בירר עם העובדת מכח מה היא שוהה בישראל ואף לא בירר מהם החוקים הרלוונטיים להעסקתה (עמוד 12 שורות 5-3). יתרה מזאת, הנאשם שוחח עם העובדת על ניסיונה התעסוקתי וזו מסרה לו כי היא עבדה עם קשיש סיעודי ועם ילדים (עמוד 13 שורות 8-13). בנסיבות בהן העובדת מסרה לנאשם כי היא עבדה בתחום הסיעוד, אין לקבל את הטענה לפיה הוא סבר כי ציון תחום התעסוקה "סיעוד" על גבי האשרה היה חסר חשיבות.

זאת ובנוסף - למרות מצבו הרפואי של הנאשם, מהראיות עולה כי העובדת לא נשכרה על מנת לטפל בו, אלא לסייע במטלות משק הבית. כלומר, בכל מקרה, לא היה בכיתוב לסייע, מאחר שהעובדת לא נשכרה לשם עבודות סיעוד. בנסיבות אלה, התעלמותו של הנאשם עולה כדי עצימת עיניים. לאור קביעות אלה, גם אין ממש בטענות הנאשמים, לפיהן מתכונת הכיתוב באשרות של עובדים זרים שונתה נכון להיום.

15. לאמור לעיל יש להוסיף כי הנאשם ציין בעדותו ש"לא כל אחד יכול להעסיק עובד זר", אולם לדבריו הוא הניח שהוא יכול להעסיק את העובדת מאחר שהיא "יכולה לעבוד בישראל" (עמוד 12 שורות 16-25). כלומר, הנאשם היה מודע למגבלות החלות על מעסיקים בכל הנוגע להעסקת עובד זר.

16. בהתייחס לטיעוני הנאשמים בסיכומיהם, יש לציין שהעובדה שהעובדת התנהלה בחופשיות וללא חשש (עדות הנאשם בעמוד 6 לפרוטוקול מיום 20.7.16 בשורות 6-12), אינה מסייעת לנאשם, כיוון שמעמד אינו מוסק מהתנהלותו של העובד במרחב הציבורי. עניין זה אינו יכול לספק הסברים מניחים את הדעת בשאלה מכח מה העובדת שוהה בישראל ומה האשרה שינתה בידה על ידי הרשויות.

17. אשר לנאשמת - בעניין ברקוביץ נדונה סוגיית היסוד הנפשי הדרוש הוכחה בעבירה של העסקת עובדים זרים ללא היתר, שמתבצעת על ידי שני בני זוג בצוותא. באותו עניין נקבע כי מקום בו מתעורר חשד בדבר חוקיות העסקתו של עובד זר השווה בישראל מכח אשרת עבודה, על המעסיק לברר "מכח מה רשאי אותו עובד זר לעבוד בישראל בשירותו...נדרש הוא לברר לא רק אם לעובד יש היתר שהייה, אלא גם האם יש לו היתר עבודה לעבוד אצל בן הזוג והאם ההיתר הוא לעיסוק המדובר" (פסקה 32 לפסק הדין).

דברים אלה יפים מקל וחומר בעניינה של הנאשמת, לגביה הוכח שמעורבת בהחלטה על העסקת העובדת ומדובר בהעסקה הכוללת לינה בביתם של הנאשמים.

18. הנאשמים הפנו לנפסק בעניין די. בי מלונות (הע"ז (ת"א) 18335-02-11 **מדינת ישראל נ' די.בי. מלונות בע"מ**, 31.3.15 וע"פ (ארצי) 6334-06-15 **מדינת ישראל נ' די.בי. מלונות בע"מ**, 12.11.15), במסגרתו אושר הסדר טיעון בו זוכה מנהל חברה מעבירה דומה, לאחר שהתקבלה הטענה לגבי טעות בהבנת מהות האשרה שניתנה לעובד. עם זאת, מדובר בפסק דין שניתן במסגרת אישור הסדר טיעון. בנוסף, באותו מקרה החברה שהעסיקה את העובד הורשעה והזיכוי נגע גם למנהל החברה. בנסיבות אלה איני סבורה כי ניתן לגזור גזירה שווה מהנפסק שם. מה עוד שבעניינם של הנאשמים מדובר בהעסקה במשק בית, בעוד שבעניין די בי מלונות, מדובר בהעסקה במסגרת עסק ("מפעל" כהגדרתו על פי משפט העבודה).

19. לסיכום האמור לעיל - התקיים היסוד הנפשי בנאשם.

ביחס לנאשמת - מאחר שהנאשמת לא ערכה כל בירור ביחס לחוקיות העסקתה של העובדת ולדבריה היא סמכה על בעלה שערך את הבדיקות הנדרשות (ר' עדותה בעמוד 2 לפרוטוקול מיום 20.7.16 שורות 13-20), יש לראות בה כמי שנהגה בעצימת עיניים בכל הנוגע להעסקת העובדת הזרה (עניין ברקוביץ שנזכר לעיל).

20. במסגרת סיכומיהם טענו הנאשמים כי עצם הגשת כתב אישום נגדם, שעה שמדובר בעבירת קנס, מהווה אכיפה בררנית ועל כן יש לזכותם מחמת "הגנה מן הצדק" (סעיף 56 לסיכומי הנאשמים).

טענת הנאשמים לאכיפה בררנית נטענה בעלמא, מה גם שבפועל התביעה מגישה כתבי אישום במקרים רבים, בדומה לעניינם של הנאשמים. לאור האמור, לא הוכח כי נפל פגם בהגשת כתב האישום. טענות הגנה אחרות שהועלו בסיכומי הנאשמים, העוסקות בחומרת העבירה הפלילית והיחס בין תוצאת ההרשעה ובין המעשים המיוחסים לנאשמים, אין מקומן בשלב הכרעת הדין, אלא בשלב גזירת העונש ומשום כך אין בהן לשנות את המסקנה המפורטת בהכרעת דין זו.

סוף דבר

21. הנאשמים מורשעים בעבירות המפורטות בכתב האישום.

נקבע לטיעונים לעונש ליום 2.1.18 בשעה 15:00.

ניתנה היום, י"ב חשוון תשע"ח, 01 נובמבר 2017, בהיעדר הצדדים.